

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani Zadružne zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni;
za četrto leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. oktobra 1904.

Poštno-hran. št. 864.846

ZADRUGA

S zadružnega kongresa.

(Nadaljevanje.)

Snovanje in poslovanje konsumnih zadrug na kmetih.

Konsumne zadruge morejo se baje le v zaduhlih ulicah mest in pa v debelem dimu industrijskih krajev razvijati, vsaj tako se rado trdi, — a tam na kmetih, kjer lahek vetrič veje čisti zrak čez val žitnega polja in čez zelene pašnike, — tam morajo konsumne zadruge v pogin.

To mnenje, samo na sebi kri- vično konsumnim zadrugam in na- pačno, moglo je nastati le vsled tega, ker so se prve konsumne zadruge snovale v mestih in indu- strijskih krajih ter se tam pomno- žile — na kmetih pa se še niso snovale.

Res je tudi, da je ravno indu- strijsko delavstvo bilo do sedaj glavni nositelj konsumnega za- družništva; na Angleškem in Škot- skem — v teh klasičnih deželah konsumnega zadružništva, a tudi v Nemčiji, Belgiji, na Francoskem in mnogih drugih deželah, rodile so se in razvijale konsumne za- druge v mestih in v sredi delav- stva.

A s tega se pač ne sme kate- gorično sklepati, da so za vspešni razvoj konsumnih zadrug brezpo-

gojna podlaga mestne in industrij- ske razmere in konsumna zadruga ne sme stopiti na kmečka tla.

Kmečko prebivalstvo je pristopno konsumnemu zadružništvu in se mo- rejo konsumne zadruge na kmetih celo boljše razvijati, ko v mestih.

In te trditve nam ni treba podkrepiti z dolgimi teoretičnimi izvajanjem, ker imamo na razpolago že dosti dejanskih dokazov: Dan- sko, Švica in v novjšem času tudi Finsko, so najboljši dokaz, da morejo doseči konsumne za- druge tudi na kmetih velikanske vspehe.

Oglejmo si najprej
konsumno zadružništvo na Danskem.

Kar v začetku omenimo, da so se na Danskem ravno konsumne zadruge mestnih delavcev popol- noma izjalovile in tudi že skoraj vse preminile, med tem, ko se kmečke konsumne zadruge zunaj po vaseh izborna razvijajo in vspešno delujejo.

Prvo konsumno zadrugo na Danskem ustanovil je pred ka- kimi 40 leti v večjem kmečkem kraju Thistad župnik Sonne.

Kljub vsem oviram in vsemu sovražstvu prospevala je zadruga in je bila vzgled drugim krajem, kjer so se tudi snovale konsumne zadruge.

Koncem 1. 1892. bilo je na Danskem že 552 konsumnih za- drug in od teh na kmetih 547: leta 1897. naraslo je število kon- sumnih zadrug na 837 in od teh je bilo na kmetih 829 — in dan- danes je na Danskem čez 1000 konsumnih zadrug — v kojih je združeno najmanj 150.000 rodbin ali 800.000 oseb, kar je približno ena četrtnina vsega prebivalstva.

Konsumne zadruge preskrbele so svojim članom blaga za pri- bližno 35 milijonov danskih kron (1 danska krona je vredna 1.32 kron našega denarja).

Danski kmetovalci pa se niso zadovoljili samo le s konsumnimi društvi po vaseh — oni so si os- novali leta 1888, za svoje kon- sumne zadruge centralo za skupni nakup.

Prvo leto svojega obstanka imela je ta centrala samo le kron 136.552 prometa, leta 1891 — 1 milijon kron, l. 1895 2 in pol mi- lijona, l. 1900 11 milijonov in lanske leto pa že do 20 milijonov kron.

V začetku se namreč niso hotele vse zadruge tej centrali pridružiti, temveč so hotele po svoji volji na- kupovati, kjer jim je prijalo — a sedaj so že malo ne vse pri centrali, pri kojej vse potrebščine nakupujejo,

k čemu so je dovedle izkušnje in pa tudi zakružna disciplina.

V l. 1903 preskrbela je centrala danskim konsumnim zadrugam:

kolon. blago . . . za K	14,203.905
manuf. „ . . . „	1,248.417
železnine „	1,159.501
semena „	822.062
kavo „	730.447
čokolado „	187.634
tabak „	147.634
sladkarije „	75.854
čaj „	66.068
i. t. d.	

S tega pregleda je razvidno, da nabavljajo sicer zadruga za svoje člane tudi gospodarske potrebščine, kakor semena — a tudi krmila, gnojila, poljedelske stroje in orodje — pa njih glavno delo je nabava gospodinjskih t. j. konsumnih potrebščin.

Danska centrala za skupni nakup preskrbi si mnogo teh potrebščin potom lastne produkcije. V Koldingu ima priprave za žganje kave, mlin za kakao, tovarno za čokolado in bonbone; tudi z delom tobaka in smodk se peča.

V letu 1903 dobilo se je potom lastne produkcije za poldrugi milijon stvari; delavcev ima centrala 300 in je dosegla lepe materijalne vspehe.

Lansko leto imela je pri lastni produkciji 183.000 mark čistega dobička; če bi centrala te predmete po najnižjih engros cenah nakupila — mogla bi imeti le 96 tisoč mark dobička, — in ji je lastna produkcija zvišala dobiček za 87.000 mark.

Skupnega dobička imela je centrala v letu 1903 1,360.000 mark; odračunši od tega lepega zneska vse stroške, ji je ostalo 880.000 mark čistega dobička.

Centrala daje redno $\frac{1}{3}$ dobička v rezervne zaklade, ki znašajo sedaj že čez 1 milijon mark — potem za odpise pri stavbah, zemljiščih itd. — dve tretjine pa dobijo včlanjene zadruga po razmerju prometa, ki so ga imele s centralo.

Centrala ima 10 skladišč.

Centrala kupila si je spet večje zemljišče za nekatere nove tovarne.

Centrala za skupni nakup skrbi pa tudi za zadržno vzgojo; vsako leto priredi za odbornike, nadzor-nike in poslovodje svojih zadrug na ljudski visoki šoli v Störingu dva podučna kurza, pri kojih se uči knjigovodstvo, teorija in praksa konsumnega zadržništva in poznanje blaga; po vsakem predavanju je razgovor.

Nadalje je podal poročevalec sliko

kmečkih konsumnih zadrug v Švici.

Kmečke konsumne zadruga v Švici nastale so po največ iz kmetijskih zadrug, kojih prvotna naloga je bila, da so za svoje člane nakupovale gnojila, krmila, poljedelske stroje itd.

Nikakor se pa te kmetijske zadruga niso bavile z nakupom gospodinjskih potrebščin; kaj takega je bilo popolnoma izključeno, kar je pač umevno, če vemo, da so imele zadruga med svojimi člani tudi trgovce in gostilničarje.

A kmečki zadrugarji so začeli misliti, zakaj bi jim zadruga tudi sladkorja, kave, mila itd. ne nakupila.

In pričele so nekatere kmetijske zadruga tudi s konsumnimi posli.

Uvidele so pa kmalu, da ni dobro, če so pri tem popolnoma proste, le same na sebe navezane.

Ustanovile so si svojo zvezo in ta je skrbela za nadaljni razvoj konsumnega zadržništva.

Načela zveze so bila in so še sedaj:

1. Člani zveze morejo biti le zadruga i. s. take, ki imajo neomejeno zavezo.

2. Zvezine zadruga jamčijo upnikom zveze do nekega zneska.

3. Zadruga morajo naročevati pri zvezi vse, kar jim ta more oskrbeti.

4. Zvezine posle oskrbuje načelstvo, ki ima devet članov in se izvoli na občnem zboru.

To so precej hudi pogoji; a ustanovitelji so bili mnenja, da bi zveza splošno ne mogla obstati, če v zadrugarjih ni dosti smisla za solidarnost in za zadržno disciplino.

V začetku res niso vse zadruga tej zvezi pristopile — sedaj pa je v zvezi 125 kmečkih konsumnih zadrug.

Zveza ima že v Winterthür lastno poslopje za 400.000 frankov; nakupuje sicer za svoje zadruga tudi še gospodarske potrebščine — prodaja poljske pridelke — a največ poslov ima s konsumnim blagom, kojega je n. pr. v l. 1903. za 3,000.000 frankov nabavila.

Če vidimo vspehe kmečkega konsumnega zadržništva na Danskem in v Švici se pač moramo vprašati, ali bi se ne dali doseči jednaki vspehi tudi v drugih deželah?

In če hočemo na to vprašanje odgovoriti, pač moramo poznati predpogoje za vspešni razvoj kmečkih konsumnih društev, — ker še-le tedaj, če vemo, da je ali ni v kateri deželi ugojeno vsem predpogojem, moremo reči, tukaj mora kmetijsko konsumno zadržništvo prosperovati — a tam ne more.

Prvi, a ne glavni, predpogoj je, da se je v dotičnem kraju že oživel moderno denarno gospodarstvo vsaj v toliko, da ljudstvo prodaja svoje pridelke, toraj ima denarne dohodke, s kojimi si nabavlja svoje gospodinjske potrebščine; to je pač v krajih, kjer kmetovalci ne pridelujejo vsega potrebnega doma, temveč se bavijo le s pojedinimi strokami pridelovanja t. j. z istimi, ki so kraju najbolj primerne in ki dajo največ dohodka.

Nadalje je potreben zadržni duh, kojega pa more nekaj požrtvovalnih mož z vstrajno propagando zbuditi, kar se tem hitreje doseže, čim na višji stopinji je splošna ljudska naobrazba.

Tudi je treba upoštevati krajevne razmere, ker, kar je v enem kraju izvir velikih uspehov, more v drugem kraju roditi mrtvo dete.

Slednjič morajo imeti konsumne zadruge svojo centralo, svojo zvezo, koje se morajo popolnoma okleniti.

Konečno predlaga poročevalec, kongres naj izreče — ker je uverjen o važnosti konsumnih zadrug na kmetih — da se naj snujejo konsumne zadruge na kmetih.

Seveda se je razvila v tem predavanju živahna debata, ki je bila velezanimiva in tudi v marsičem še bolj podučna, kot predavanje samo. Prvi se je oglasil k besedi Anglež Mc. Innes, ki je podal precej obširno sliko

konsumnega združništva na Angleškem.

Združništvo je na Angleškem že jako staro; konsumnih društev se je v začetku jako malo ustanovilo, ker niso imela posebnih uspehov in sicer, kar so brihtni Angleži kmalo izvohali, radi tega ne, ker so bila društva prepuščena sama sebi in je vsako za sebe delalo.

Leta 1864. ustanovila se je pa centrala za skupni nakup in s tem je pričela doba velikanskih uspehov združništva.

Iz ponižnega pričetka „poštenih pijonirjev“ v Rochdale — zrastle je mogočno združništvo, ki imponira celemu svetu.

Zadruga je postala apostel varčnosti, treznosti in neodvisnosti; koristila je mnogo tudi državi, ker je navadila ljudstvo polagoma na samoupravo — in revnim slojem je utrdila podlago življenja in tudi veselje do življenja — a vse to je storila, brez da bi motila ali razburila človeško družbo ali da bi posegala v pravice in last drugih.

Glavno načelo, kojega so se oprijela angleška konsumna društva, je sprotno plačevanje — na up ne dajejo; — uspehi so pokazali, da je to, na prvi pogled sicer neusmiljeno — načelo — pravo zlato načelo,

ki je postalo trda skala, na kojem stoji danes mogočni hram angleškega združništva.

Angleži niti začetnim denarnim sredstvom ne pripisujejo take važnosti, ko ravno sprotnemu plačevanju; pač pa še imajo jedno glavno načelo, in to je: člani morajo vse svoje potrebščine pri zadrugi nakupiti. In to je samo le v korist članov.

Blago se jim sicer ne prodaja po nižjih cenah — cene so iste, ko v trgovinah — a koncem vsakega četrtletja zaključijo se knjige in izkaže se dobiček, ki se da članom — in to je tisti dobiček, ki bi ga sicer vtaknil v žep trgovec; člani navadno dobička ne vzdignejo, temveč ga pustijo v zadrugi, kjer se jim obrestuje in narašča, da imajo nazadnje prav lep kapital, za kojega niso celo nič drugega storili, kakor da so bili dober član zadruge in so pri zadrugi kupovali po ravno isti ceni, kakor bi kupili pri trgovcih, a so si s tem pridržali trgovčev dobiček.

Razvoj angleških konsumnih zadrug kaže se v sledečih številkah:

„Pošteni pijonirji“ v Rochdale — pričetniki združništva — imeli so v svoji zadrugi lastnega premoženja 672 kron (našega denarja) — no — in koncem l. 1903 imele so angleške zadruge 650,334.672 kron lastnega premoženja.

Ker je za razvoj angleškega konsumnega združništva storila največ centrala za skupni nakup in bi brez nje nikdar ne bilo takih uspehov, naj še poročamo o njej.

Centrala je zadruga zadrug.

Njen namen je, da nabavi za včlanjene ji zadruge po ugodnih cenah vse potrebščine, koje ali drugod nakupi ali pa sama izdela.

Zadrugam oddaja le po eni ceni, brez ozira, ali je zadruga velika ali mala, ali nakupi mnogo ali malo.

Centralo vodi načelstvo, izvoljeno od zadrug izmed zadrug.

Vsaka zadruga vplača pri vstopu centrali številu svojih članov pri-

merno svoto deležev; nadaljna vplačila na deleže izvršijo se iz obresti že vplačanih deležev in s preostankov centrale.

Kako se je centrala razvijala, kažejo sledeče številke:

Leta 1866 imela je centrala lastnega premoženja 172.368 kron in prometa za 2,898.096 kron — v letu 1903 imela je pa prometa (blagovnega) 463,995.498 kron — denarnega prometa imela je 2236 milijonov kron — in je imela koncem l. 1903 lastnega premoženja 90,181.152 kron.

Pri teh ogromnih številkah človeku kar sapa zastane.

Centrala postavila si je lastne tovarne, v kojih izdeluje moko, škrob, mast, milo, čokolado, kakao — — obleko, obutev, konserve, duhan, smodke, blago, platno itd.

Centrala ima lastno tiskarno, lastno knjigoveznico, lastno tovarno za kartonaže.

Centrala ima lastno brodovje; v štirih angleških pristaniščih ima svoje parnike za direktno zvezo z Nemčijo in Francijo.

Na Irskem in Danskem ima dimnice za slano — na otoku Ceylon lastne čajne nasade.

Vrh tega ima v Nemčiji, na Danskem, v Škandinaviji, Avstraliji, Zedinjenih državah in v Kanadi lastna nakupovališča.

In vse to je doseglo revno prebivalstvo združnim potom. Nič ni žrtvovalo — le samo pri sebi je kupovalo vse svoje potrebščine.

Tudi na Angleškem so se konsumne zadruge udomačile najprej pri delavcih v mestih — na kmete si dolgo niso upale. A sedaj je imajo že tudi na kmetih — kjer prav dobro delujejo in so si dobile še važnejši delokrog, kot v mestih:

Kmet pač nima zmirom denarja, da bi mogel vse potrebščine zadrugi sproti plačevati; radi tega vzamejo konsumne zadruge mesto denarja pridelke.

Izmed Nemcev so govorili dr. Klingerbill, dr. Krüger in B. Kaufman, ki so pa nam predočili

samo le svoj boj za načela sistemov, — pri čem so se bolj eden z drugim bavili in se pobijali, kakor pa s predmetom; seveda smo imeli pri tem nekaj zabave, ki pa ne more prijati ugledu nemškega združništva.

Za Nemci se je oglasila Angležinja Miss Bennet, ki je v jako zanimivem govoru pojasnila vlogo, katere pripada v združništvu ženskemu spolu.

Govornica poziva ženstvo, naj se ne odteguje združništvu, temveč sodeluje.

V istem smislu govorila je tudi Nemka Steinmann ter je še posebno priporočala, naj konsumne zadruge samo le svojim članom prodajajo.

Poročevalec dr. Müller vzdržuje v svojem sklepčnem govoru svoje poročilo in v istem izraženo stališče — ter povdarja, da morajo imeti konsumne zadruge izrečen namen, na vsak način čuvati koristi svojih članov.

Kdor čuva svoje koristi, s tem nikakor ne škoduje koristim drugih.

Kongres je za to sprejel že prej navedeni predlog: Konsumne zadruge snujejo naj se tudi na kmetih.

Ta sklep je pač posebnega pomena za naše slovensko združništvo.

Nasprotniki slovenskega združništva — posebno še pa nasprotniki slovenskih konsumnih zadrug — hočejo našemu narodu sugerirati kot dogma, da konsumne zadruge niso za kmetovalce, pri čem se sklicujejo na nekatere nevspehe v tej stroki našega združništva.

No, — nevspehi našim zadrugarjem ne smejo vzeti poguma, temveč jih morajo le privedi na pravo pot in po tej poti do načel, ki smo je navedli v tem poročilu — in potem pa spet naprej s započetim delom, ker naše razmere so ugodne konsumnim zadrugam — po nekod — posebno pa v obmejnem in potujčenih krajih — pa so take zadruge celo neobhodno potrebne.

Revizijsko poročilo.

Revizija se je izvršila pri sledečih zadrugah:

28. Rečica, ljudska hranilnica in posojilnica.

29. Rečica, kmetijsko društvo.

30. Staraloka, hranilnica in posojilnica.

31. Škofjaloka, ljudska hranilnica in posojilnica.

32. Zg. Tuhinj, kmetijsko društvo v likvidaciji.

33. Cerklje hranilnica in posojilnica.

34. Polh. gradec, hranilnica in posojilnica.

Denarni promet.

Na tekoči račun so nam vposlale sledeče zadruge:

Rob,	h. i. p. (10. 10.)	K	1000.—
Št. Rupert,	" " " "	"	1500.—
Št. Jur. p. K.	" " " "	"	1000.—
Škofjal. lj.	" " " "	"	1000.—
Starigr. dr. z. št. i. z. (11. 10.)	"	"	2000.—
Sv. Ema,	h. i. p. dr.	"	600.—
Laško,	" " " "	"	1000.—
Medul. dr. za št. i. z.	"	"	2000.—
Ljubno,	h. i. p.	"	6000.—

Mengeš,	h. i. p. (12. 10.)	K	2500.—
Frankolovo	" " " "	"	500.—
Preska,	" " " (13. 10.)	"	1434.—
Staraloka,	" " " "	"	4000.—
Škofjal. lj.	" " " "	"	1000.—
P. Gradec,	" " " "	"	500.—
Izlake,	" " " "	"	6000.—
Dobrunje,	" " " "	"	1000.—
Buzet, dr. z. št. i. z. (14. 10.)	"	"	3000.—
Selce,	h. i. p.	"	2000.—
Št. Rupert,	" " " "	"	1000.—
Št. Jak. o. S.	" " " "	"	700.—
Kranjskag.,	" " " "	"	1000.—
Gojzd,	" " " (16. 10.)	"	1000.—
Kanal, okr. pos. (17. 10.)	"	"	2500.—
Preddvor,	" " " "	"	364.—
Gorje,	" " " "	"	3000.—
Borovnica,	" " " (18. 10.)	"	1000.—
Leskovica,	" " " "	"	1000.—
Cirknica,	" " " "	"	2000.—
Horjul,	" " " (21. 10.)	"	800.—
Krka,	" " " (22. 10.)	"	1100.—
Jesenice,	" " " "	"	2000.—
Gorica cent. pos.	" " " "	"	12000.—
Zagradec,	" " " (23. 10.)	"	2000.—
"	" " " "	"	4000.—
Semič,	" " " "	"	5000.—
Št. Peter,	" " " "	"	2500.—
Sorica,	" " " "	"	1500.—
Kamn. I. o.,	" " " (24. 10.)	"	4000.—

V a b i l o

k

izrednemu občnemu zboru

mlekarske zadruge Izlake-Zagorje,

registr. zadruge z omej. zavezo,

ki se bo vršil dne 6. novembra t. l. (v nedeljo) ob 3. uri popoldne v gostilnici medijskih toplic.

Dnevni red:

1. Poročilo o stanju mlekarnice in dogovori o novi stavbi.
2. Popolnitev oziroma volitev novega načelstva in nadzorstva.
3. Slučajnosti.

Načelnništvo.

KMETIJSKO BERILO.

Živinoreja.

O naši živinoreji.

(Vzorec za predavanja v naših društvih po deželi — Franč. Pengov.)

(Nadaljevanje.)

Doslej smo se gibal bolj na učenih, teoretičnih tleh, kojih smo kmetovalci, dostikrat v lastno ško-

do, malo vajeni, zato preidimo danes k praktičnemu delu krmljenja, kjer boste bolj udomačeni. Zlasti letos želim, da bi naslednje vrstice ne-le prečitali, ampak si tudi vzeli k sreči mnogi gospodarji, ki kar na slepo prodajajo svojo klajo od hiše, ker ima slučajno dober kup

in ne pomislijo da bo spomladi treba še vedno krmiti notri v majnik in junij s suhim.

Predno nastopi zima, mora gospodar dobro premisliti, je-li ima dovolj krme, da bo mogel svojo živino skozi celo zimo dobro prerediti. Kakor napravljajo ministri

na Dunaju svoje državne proračune, ravno tako bi moral vsaki gospodar jeseni napraviti svoj „proračun krme“. Večina gospodarjev jih ne dela, zato, ker jih ne zna.

V kratkih potezih se proračun napravlja tako-le:

Če je potreba na 1000 kilogramov žive teže vsaki dan 25 kg suhih snovi (glej zadnjo številko, str. 298), tedaj rabim jaz kot posestnik recimo 6 krav, ki naj tehtajo skupaj 2700 kg vsaki dan 2·7 krat 25 kg to je 67½ kilogramov suhih snovi za pokladanje z določenim redilnim razmerjem (tudi o tem govori podrobneje zadnja številka). — Za en dan rabimo toliko, za čez zimo, t. j. za 7 mesecev potrebujemo tedaj 7 × 30 ali 210 krat toliko suhih snovi. Kaj potrebujem, torej vem. Kaj pa imam?

Imam pa krme:

sena	toliko stot. (mq)
suhe nemške detelje	„ „
domače detelje	„ „
suhe turšice	„ „
ječmenove slame	„ „
ovsene	„ „
pšenične	„ „
korenja	„ „
repe, pese, kolerabe	„ „
krompirja	„ „

in tako naprej. V vseh teh mojih krmskih pridelkih je suhih snovi toliko meterskih stotov,*

* Da olajšam delo onim, ki smatra čitanje kmetijskih člankov za resnoben posel in hočejo čitani tudi porabiti sebi v prid, naj navedem tu malo tabelo, ki pove, koliko ima kako krmilo suhe snovi v sebi in sicer poprečno:

Zelena trava	25 %
„ turšica	16 %
„ lucerna	24·7 %
„ črna detelja	19·8 %
„ grašica	18 %
„ listje zelja	15 %
suho seno in otava	85·7 %
suha lucerna	83·8 %
„ črna detelja	84 %
„ grašica	85 %
slama ovsena	85·7 %
„ ječmena	85·7 %
ravno tako pšenič. in ržena	
razne žitne otrobi okr.	87 %
pleve ovsene	86·4 %
„ pšenične	85·7 %
„ ržene in ječmenove	85·7 %
krompir	25 %
pesa	12 %
koleraba	13·6 %
repa	8·5 %
buče	12·6 %
zrnje ovseno	87·1 %
lanene preše	88 %

redilno razmerje v njih je tako in jaz potrebujem takega, n. pr. pri molznih kravah razmerje 1 : III do IV. Če je redilno razmerje v moji krmi preširoko, tedaj krma premalo tečna, ker ima premalo beljakovin in tolašče, bo treba dokupiti kakih močnih krmil, ozir. obrniti tudi ob enem del slame (pšenične) za steljo.

Te stvari ni tako težko izpeljati, kakor si kdo misli; najlažje bi seveda bilo, ako bi bila v vsaki vasi mostna tehtnica in bi šel vsaki voz mrve in drugih krmil nanjo. Ker pa tega ni, si pomagamo drugače. Zmeriti moramo le kubično vsebino svojih krmskih zalog, na pr. sena, koliko je seneni kup visok, širok in globok, te tri številke mej seboj zmnožene nam povedo kubično vsebino (m^3) sena. En kubik meter potlačenega sena tehta okroglo poldrugi stot. Pri proračunu mora pa vedno nekoliko krme še preostati, da ni treba spomladi za drag denar dokupovati, ako se zima malo bolj na dolgo potegne. Ako pokaže račun jeseni, da nimamo dovolj suhih snovi, tedaj ne preostaje drugega kot dokupiti surove krme ali pa odprodati nekaj repov. Dr. Emil Wolf zahteva za molzne krave na 10 starih stotov žive teže vsaki dan 25 funtov suhih snovi, ki morajo imeti v sebi 2½ funta prebavljivih beljakovin, 0·4 funta prebavljive tolašče in 12½ funtov prebavljivih brezdušičnatih snovi in tedaj redilno razmerje 1 : 5·4.

Toda najlepši krmski proračun na papirji ne koristi nič.

Treba se ga je tudi v dejanji držati in k temu spada v prvi vrsti nadzorovanje senene zaloge. Podstrešja z mrvo in deteljo bi morala biti zaklenjena, ne samo radi varnosti proti ognju, ampak tudi iz stališča umnega varčevanja s senom in seno naj bi se oddajalo le v snopičih. Vezanje sena v snopiče je po zimi najkoristnejše delo.

Glavni del, da, temelj zimske krme je groba krma i seno in

slama. Da sama slama ne zado-
stuje da bi mogli živino prerediti,
to predobro vemo; vendar pa nam
more dobra, z deteljo preraščena
slama nadomeščati seno, ako naj
služi samo kot dopolnilo in pri-
mešek k precej beljakovinski drugi
krmi. Preobilno krmljenje s slamo
pa je zapravljanje lastnega pre-
moženja, ki je rak-rana mnogih
kmetij. Posledica tega je, da pri-
manjkuje vedno slame za nastilj,
gnoj je slab, živina mršava. Do-
bro spravljeno seno ima ravno
nekakšno pravo sestavo redilnih
snovi in s takim senom dobimo od
živali lepe dohodke; tedaj mora
biti sena precij. Če pa dajemo
poleg tega še slamo ali peso in
repo, ali če je pokošeno seno prav
staro ali spravljeno v slabem, de-
ževnem vremenu, potem je redil-
nost premajhna in treba je doku-
piti primerno množino močnih
krmil, bodisi otrobi ali tropin (la-
nenih, kokosovih, sezamovih, ze-
meljskega oreha i. t. d.).

Važna podpora zimskega krm-
ljenja je fronta (razne okopavine),
posebno pesa in repa. Te vplivajo
posebno na mleko in so v tem
oziru podobne zeleni krmi, a be-
ljakovin imajo v sebi zelo malo,
n. pr. pesa poprečno le 1·1 %
kolerabe 1·3 %
repa 1 %
krompir 2 %

Tudi pri dobrem senu ne mo-
remo za dobičkanosno živinorejo
in zlasti za mlekarstvo nikoli po-
polnoma pogrešati močnih krmil,
ker vendar vsakdo poklada kolikor
toliko slame, pese, repe, kolerab
in je torej v krmi premalo be-
ljaka. Še manj pa je v stanu po-
grešati močnih krmil oni gospodar,
ki ima premalo sena, bodisi da je
bila letina zanj zelo suha, ali pa
da ima premalo travnikov in je
prisiljen krmiti veliko slame. Mar-
sikdo, ki sem mu priporočal močna
krmila, mi je že rekel: „O ja, vi
lahko govorite, a nam manjka de-
narja zato.“ Jaz pa odgovarjam
takemu: „Vi lahko govorite, a

dokažite mi, da gre denar, ki se izda za močna krmila, v izgubo. Koliko jih za drag denar kupuje seno ali jemlje za visoko ceno travnike v najem in ne pomislijo, da bi bilo bolj pametno, ko bi krmili menj sena, zraven pa slamo in močna krmila. Veliko gospodarjev se drži še starih receptov svojih pradedov in se jim ne zdi niti vredno, da bi napravili poskus z močnimi krmili. Saj ni treba drugega kot: Držite se začetka le običajnega krmljenja, poleg tega pa pokladajte še po nekoliko oljnih tropin, preračunajte potem čez kaj časa stroške za tropine in pa koliko ste dobili za mleko in meso več in kmalo se boste sami prepričali, kako se splačajo taki poskusi. Da so močna krmila potrebna je razvidno že iz tega, da ne da nobena krava, kot je dokazano, svoje največje množine mleka pri samem senu. Samo ob sebi je umljivo, da moramo delati take poskuse le s kravami kmalu po teletu, ne pa malo tednov pred storitvijo (namreč poskušnjo na največjo množino dnevnega mleka). Sploh moramo polagoma priti do tega, da ne bomo krmili vse živine po enem kopitu, ampak individuvalno, to se pravi posamne živali različno po tem, koliko in kako korist hočemo imeti od njih.

Mej močnimi krmili pridejo v prvi vrsti v poštev žita; ta so v obče zelo redilna, toda izvzemši oves za govejo živino veliko predraga. Izplača se krmljenje z žitom redoma le pri teletih, ko jih odstavljamo, pri plemenskih junčih, zelo delavnih volih in pri pitani živini na zadnjih stopinjah pitanja. Vse zrnje pa je treba zdrobiti ali pa vsaj v vodi zmehčati. Mnogo umneje je krmljenje žitnih otrobov, v kojih je redilno razmerje ožje (boljše).

Oljne tropine imajo v sebi veliko beljaka in masti in se rabijo kot primes k bolj ubožnim krmilom. Večino primanjkujočega pro-

tejina nadomeščamo z odpadki oljarske obrti, ker v teh je beljak najcenejši. Oljne tropine so tako rekoč pri krmitvi to, kar so težki topovi pri obleganju trdnjav in so zato pogoj dobre krme. Poblizje se tu ne moremo pečati z močnimi krmili, a povdarjati moram, da izbirajmo močna krmila tako, da pridemo najceneje do potrebne beljakovine. Da moremo posamezna krmila primerjati ozir cene, zračunamo si, koliko ima vsako redilnih enot; pri tem računu množimo beljakovine s 4, tolšče s $2\frac{1}{2}$ in brezdušičnate snovi vzamemo enostavno v račun, določimo po tržni ceni ceno za redilno enoto in izberemo ono krmilo, v katerem pride redilna enota najceneje.

Po leti se krmi živina ali na paši ali pa v hlevu in najpreje bi bilo odgovoriti na vprašanje: kaj je bolje izmed teh dveh reči? Na dobri paši se govedo najbolje preredi in ostane najbolj zdravo, toda iz gospodarskih vzrokov je ta način zelo velikokrat neizpeljiv. Samo v planinskih krajih in pa v velikih planjavah je paša tudi gospodarstveno opravičena. Pri paši je treba paziti na to, da se ne goni zgodaj spomladi, da ima živina varno zavetje ob neugodnem vremenu in dobro pitno vodo v bližini. Četudi pa je gospodar največkrat prisiljen krmiti živino v hlevu, vendar je za mlado živino nujno potrebno, da more poskočiti in se nekoliko popasti. Ne morem dovolj povdarjati, da je „izreja mlade živine samo v hlevu — nesmisel.“

Kako pa preskrbimo mladi živini gibanja? S tem, da napravimo kje na dvoru ograjena tekališča zanjo, v katera jo ob ugodnem vremenu vsaki dan spuščamo, dalje tudi lahko izrabljamo jesenska strnišča za pašo. Le pri dovoljnem pregibanju se more razvijati živalsko telo enakomerno, dobiti pravilne ude, postati more živina utrjena proti vremenu in rodovitna. Če hočemo zdrav, kre-

pak zarod, tedaj je paša neizogibno potrebna.

Če krmimo v hlevu, tedaj je zeleno krmljenje odločno boljše nego suho, ker zelenje je bolj prebavljivo, voda v njem vpliva ugodno na mlečnost in mi dobimo več in mastnejšega mleka. A paziti moramo pri zelenem krmljenju na nekatere stvari. Prehod od suhe krme na zeleno naj se zvrši polagoma. Mlada, sočnata detelja rada napenja in ima odločno preveč beljakovin v sebi. Kdor bi krmil s samo mlado deteljo, bi bil zapravljevec, kajti suha snov, ki je potrebna za nasičenje enega goveda, ima v sebi dovolj beljaka za dve glavi. Zato mešamo spomladi mej mlado deteljo seno ali dobro slamo. Odločno nasvetujem, da si kupite v vsaki vasi ali vsaj vsaki občini požiralnikovo cev in troakar (nož za vbadanje), ki sta mnogokrat pri napenjanju živine edini pripomoček za rešitev. Na drugi strani pa detelja tudi ne sme biti prestara, kajti v starem steblovju je prebito malo prebavljivih beljakovin. Ravno tako ima krmska turšica vedno premalo beljaka v sebi in zato je vselej treba pridedovati zraven kaj bolj tečnega. Ne krmite nikoli zelo mokrega ali zvenjenega zelenja; da se na kupu ne segreje, ga na senčnem prostoru razgrnite na široko.

Krmo tudi pripravljamo na razne načine, to pa z namenom, da jo bolje izkoristimo. Tako režemo slamo in seno skupaj v rezanico, peso in repo ribamo in mešamo skupaj razna krmila ter tako prisilimo živino, da mora žreti tudi menj tečno krmo. Seveda preveč se tudi ne sme krma zdrobiti, kajti sicer bi jo živina kar požrla brez žvečenja, prišlo bi mej krmo premalo slin in tudi prežvekovanje bi bilo slabo. S kuhanjem in parjenjem mehčamo vse dele v krmi in spremenimo večkrat tudi učinek krmila. Tako vpliva krompir surov bolj na mlečnost, parjen pa gre bolj na meso. Mar-

sikje na kmetih, po večjih posestvih pa skozinskozi je navada, da imajo v hlevu po več kadi, v katerih namakajo po 24—48 ur rezanico in nekoliko zelenja skupaj v vodi, od začetka pridenejo nekoliko kropa. Krma se nekoliko ugrije in skisa in živina jo raje žre.

Če smo krmo pripravili živini v pravi množini in dobroti, tedaj je še važno, da tudi vedno redno, zmirom ob enem in istem času krmimo. Red, snaga pri krmljenju in čistoča v hlevu silno ugodno vplivajo.

Če hočemo od živine največji možni hasek, tedaj je treba tudi sicer z živino lepo ravnati; semkaj spada snaženje živine, dober zrak in pravilna toplina v hlevu. Ne samo dovolj stelje mora biti pod živino, ampak tudi štrigelj in krtačo moramo vzeti večkrat v roko, ker to pospešuje rast in mlečnost. Silno velikega pomena za živinorejo so tudi hlevi, ki morajo biti prostorni, dovolj visoki, svetli in zmerno topli. Take hleve z lesenimi stropi sem videl na Štajerskem na deželnem posestvu Oberhof; imajo dobro ventilacijo (prezračevanje), povsodi vse čisto in suho, na stropu imajo nabito že več let lepenko (popendekel) za poskušno in ta ostaja vedno suha. Poznam pa tudi drugega (oziroma njih mnogo) kmeta, ki ima vse obokano v hlevu, a nizko zidano in živina stoji večkrat do kolena v gnojnici, troje telet je v njem po vrsti pocepal.

Po zimi mnogi gospodarji skrbno zapirajo hlevske duri, menec, da bodo dale krave v gorki staji pri manjši krmi več mleka, na dober zrak pa popolnoma pozabijo in tudi na to, da se omehkužene živali prav lahko prehlade. Hlevska toplina naj ne bo čez 14° R, sicer škoduje v zvezi z amonijakastim hlevskim zrakom živini.

Ako boste, živinorejci, pazili na te splošne predpogoje vspešne živinoreje, ki so vzete iz skušnje,

tedaj boste kmalu spoznali, da je ta kmetijska panoga vendar še dobičkonosna, bolj nego si mislite in vsi stroški, ki jih naredite v tej smeri, vam bodo donesli bogatih obresti.

Redilna štupa za živino — sleparstvo.

Po časnikih, koledarjih in praktikah z velikanskim vriščem priporočajo redilno štupo za živino, zlasti za prašiče, in celo potujoči prodajalci ponujajo kmetom to blago kakor nekaj čudotvornega. Trdijo, da živina, ki uživa to štupo, izredno izvrstno uspeva in se redi, in če je bolna, se ozdravi.

Ali ta štupa, ki se je na dan živini dá po par žličice, more rediti? Ne! Živino redi samo dobra krma v zdravem hlevu. Kaj drugega trditi je bedasto. V redilnih štupah more le tisto rediti, kar je redilnega, in tega je v štupah tako bore malo, da ne hodi niti v poštev med redilnimi snovmi, ki jih živali že tako dobivajo v veliki množini v krmi.

Ali redilne štupe morejo bolno žival ozdraviti? Smešno! Vsaka bolezen zahteva drugo zdravilo, in ta mešanica, ki jo imenujejo redilno štupo, naj ozdravi vse bolezni! Če živina ne more jesti in ni vzrok kaka posebna bolezen, tedaj je vzrok živinorejec sam, ki ne ravna pravilno z živino in je ne krmi dobro; zato noben redilni prašek živine ne napravi bolj ješče, dokler živinorejec svojih pogreškov ne popravi.

Kaj pa je redilna štupa? Redilna štupa je zmez oglja, turšične ali kake druge moke, klajnega apna, kuhinjske soli, Glauberjeve soli, rožične moke, zdrobljenega ovsa, zdrobljenih brinovih jagod, sladkih korenin, janeža, koporca, encijana itd. — Edina moka v taki štupi je redilna, a te stane v štupi kg 2 K; in te pač kmetovalec ne bo v lekarni kupoval. Priporočljivo je klajno apno, ki stane kg 25 h, in sol, ki

stane 7 h; a v redilni štupi se ti dve snovi plačujeta po 2 K kg. Kaj pa drugo? Brinove jagode, janež, koprec, encijan itd. prav gotovo ne rede; res je, da včasih prebavljanje pospešujejo, dokler se jih želodec ne privadi, a priporočati, da bi se te reči redno pokladale, je nezmisel, in jih vrhutega živinorejec lahko sam kupi za par vinarjev, če jih ne dobi zastonj.

Kako učinkuje redilna štupa? Edino, kar je glede učinka redilne štupe upoštevati poleg učinka klajnega apna, je neki brezpomemben vpliv na prebavljanje: to pa živinorejec bolje doseže z dobro postrežbo in s krmo ter s cenejšim polaganjem soli.

Komu koristi redilna štupa? Redilna štupa koristi samo izdelovalcem, ki ž njo delajo ogromne neopravičene dobičke.

Komu škoduje redilna štupa? Redilna štupa škoduje prav zelo kmetu-živinorejcu, ki si z njo nalaga popolnoma nepotrebne in znatne stroške.

Kdaj je prodaja redilne štupe poštena? Kadar izdelovalec, ozir. prodajalec prodaja to štupo le kot sredstvo, ki naj prebavljanje pospešuje, in sicer brez vseh nepotrebnih primesi, kakor moke, oglja itd. in za primerno ceno, ki je v razmerju s tržnimi cenami posameznih sestavin, recimo po 50 h kilogram. Takrat ne bo kaj oporekati, četudi je redno pokladanje takih prebavljenj pospešujočih zmesi v umni živinoreji smatrati za bedasto in nepotrebno.

Prodaja redilne štupe za živino kot redilno in splošno zdravilno sredstvo za ceno, ki je desetkrat previsoka, je sleparenje nevesčega kmeta-živinorejca. Pred tem svarimo gospodarje ter jih prosimo, naj v tem zmislu poučujejo manj razsodno občinstvo.

Gozdarstvo.

Važnost gozda v gospodinjstvu matere narave.

Ako pomislimo, da je vsega gozda v Avstriji in sicer brez ogrske polovice blizu 10 milijonov hektarov, od katerih pade približno 2,790.136 ha na male posestnike, tedaj lahko slutimo važnost gozdarske panoge za naše avstrijsko gospodarstvo v obče. Pa tudi Slovenci posebej, zlasti na Kranjskem imamo veliko interesa do svojih gozdov; saj znašajo gozdovi na Kranjskem 442.300 ha, tedaj je 44,4 odstotkov cele dežele gozd in od te ploskve so mali posestniki lastniki in gospodarji do 226.950 ha ali okroglo polovica vseh gozdov, kar je v razmerji z drugimi kronovinami gotovo jako ugodno dejstvo. Na malega posestnika pride na Nižje Avstrijskem na pr. samo 44⁰/₀ vseh gozdov, na Solnograškem samo 32⁰/₀, na Tirolskem 25⁰/₀ ali ¹/₄, na Češkem le 18⁰/₀ in v Galiciji le samo 8⁰/₀, tedaj niti desetino vseh gozdov.

Od vsega avstrijskega gozdovja se obdeluje intenzivno samo 60⁰/₀, ostalih 40⁰/₀ pa je zaraščenih le s slabim, malovrednim lesom.

V današnjem članku se hočemo pečati z vplivom, ki ga imajo gozdovi na naše podnebje, ki je neizmerne važnosti za naše življenje, kot se bomo v kratkem prepričali. Podnebni ali meteorološki vpliv gozdov opazujejo na posebnih postajah gozdno-meteoroloških, kojih opazovanja naj v kratkih točkah tu navedem.

Toplina pogoždnega sveta je ob vseh letnih časih za eno do tri stopinje nižja, nego na prostem polji. Vsled te nižje topline ali temperature je pa relativna vlažnost v gozdu po zimi, spomladi in po leti za 4 do 8 odstotkov, po leti celo za 12 do 20 ⁰/₀ višja nego na prostem. Izhlapevanje proste vode, n. pr. kakega stu-

denca je v gozdu za 50 do 60⁰/₀ manjše nego na prostem. Kar zadeva padavine, dež itd. lahko rečemo počez, da zadrže drevesne krone v gozdu ok. 25 odst. cele množine. Ta lastnost gozdov je skrajne važnosti. Del deževnice pada najpreje na drevesne krone in pride šele od tam s znatno manjšo močjo na zemljo, kjer počasi odteka po mehkih z listjem in mahom pokritih tleh, ki imajo veliko sposobnost za vsrkavanje vode. Del deževnice prodira v zemljo, drugi del pa obdrži gorjenje plasti gozdne zemlje v sebi. Na prostem polji pridrvi dež s popolno močjo na zemljo, odtod večkrat zemlja, kakor bi bila zabita s kolci; ta zemlja ima majhno sposobnost za vsrkavanje vodnih množin, ki prihajajo večkrat popolnoma nepričakovano, n. pr. ob nenadnih nevihtah, kadar se oblak utrga itd. Na ta način nastajajo vodne struge, ki odneso seboj rodovitno črnico. Še bolj očitno se kaže ta prikazen na izsekanih gozdnih ploskvah, od kojih odteka vodovje podobno kot od strme strehe.

To je n. pr. v gorovji, kjer je deževja več, so strmine bolj velike nego na gričastem svetu in kjer hudourniki povzročajo dostikrat škodo mnogih milijonov.

V visokem gorovji imamo dalje nevarnost sneženih plazov, ki na svojem potu v globočine deloma naravnost, deloma vsled silovitega zračnega pritiska podirajo človeška bivališča, zasipajo obdelano zemljo in jo pokrivajo z blatom in kamenjem. Take velikanske škode more zabranjevati edino-le skrbno gleštanje gozdov.

Čim bolj se izsekavajo gozdni obronki, toliko večje so te nevarnosti in škode in toliko večje tudi vsote, ki jih porablja država leto za letom za zazidavanje hudournikov.

Na drugi strani pa pomaga gozd tudi ohranjevati in na novo ustvarjati vrele in oskrbuje na

ta način za prevažanje in za obrtna podjetja prevažne reke z vodo.

Tudi visoke drevesne krone lažje zavirajo vetrove nego ploskve z nizkimi rastlinami; v sklenjenih gozdovih vetrovi ne morejo tako lahko vdirati, zato so taki gozdovi dobro varstvo proti silovitim mrzlim in suhim vetrovom.

V goratih krajih je to varstvo gozdov proti vetrovom za rastlinstvo velikega pomena.

Da so visoka drevesa na vlažnih tleh dobri strelovodi, da tako drevje odvrča vlakove neviht in jih slabi, je dokazano. V gorovji je ta vpliv večji nego v dolini; kakovost terena in krajevne posebnosti igrajo tu precejšnjo vlogo, o vplivu gozdov na točo doslej še nimamo razlage, ki bi nas zadovoljila.

Omenim naj še, da ima gozd na ravnem in gričastem svetu tudi pri topljenju snega svoj pomen v toliko, da se jame v gozdnih krajih pri majhnih višinskih in toplinskih razlikah topiti istočasno, česar pa ni v gorah pri tako različnih višinah.

Če tudi znanost še ni preiskala vseh koristnih učinkov gozda, vendar nam izkušnja z gotovostjo potrjuje, da je gozd varuh proti prevelikemu izžarivanju toplote, da prispeva k ohranitvi studencev, da pospešuje deževanje, zračno in talno vlažnost, da je izvrsten in bogat proizvajalec kislega, ki oslabuje prevelike ekstreme v toplini, z eno besedo: gozd je najboljši regulator podnebnih razmer, od katerih odvisi rodovitnost kake dežele.

Bistričan.

Poraba lesnega žaganja.

(Razmišlja Detal Zvonko.)

V naši domovini slovenski nam manjka obrtnije, posebno domače obrtnije. Iz največjih obrtnih zavodov si polni sovražni tujec nasitni treh, v Tržiču in na Jesenicah Nemec, v Domžalah nemški Tirolec, drugje Italijan, Anglež, z eno besedo: za vse je svet (slo-

venski namreč) dovolj bogat in vsi se počutijo dobro na njem, izvzemši edinole — domačine. In kaj je vzrok temu? Ne bomo naštevati teh, ker napis našega članka pač ne meri na narodno gospodarsko razpravo iz stališča kaknega sociologa, rečemo le v obče, da nam manjka Slovincem:

1.) temeljnih znanostih za cve-točo obrtnijo v deželi, kamor spadajo v prvi vrsti kemija, mehanika, kemijska in mehanijska tehnologija, risanje, katerim predmetom se obrača silno majhna pozornost od strani naše gimnazije in realno dovršivše mladine;

2.) nam silno nedostaja podjetnosti. Tujci, ki prihajajo v deželo nas imenujejo norce, ker ne umemo izrabiti krasnih naravnih darov svoje očetnjave, svojih vodnih sil, svojih gozdov ž njihovimi produkti v zemlji in nad njo;

3.) da se pogosto opaža pomanjkanje skromnosti pri onih, ki začnajo kako podjetje in jim dobro gre. Začno precej igrati vlogo velikega gospoda, ne poznajo nobene meje varčnosti več, in prej ali slej se sosede podjetje, ki je imelo v sebi kal najlepše bodočnosti, na kup.

Toda pustimo to, danes hočem z enim primerom pokazati, koliko polja za razne obrti nam je še odprtega.

V vseh industrijah je zelo važno vprašanje: Kako koristno izrabiti razne odpadke snovi; kajti ako se taki odpadki dobro porabijo, je mnogokrat mogoče glavno blago ceneje izdelovati ali pa, ako konkurenca bolj in bolj pritiska na ceno, tudi pri nizki ceni priti še vedno do svojega zaslužka.

V lesni obrti pride velika množina odpadkov v taki obliki, da se ne morejo več rabiti kot les za stavbe ali kurjavo, ne da bi se ti odpadki popreje na poseben način preparirali. Ti načini pa so večinoma neznani in tako se izgublja velika množina tega prekoristnega materiala. Ne more biti moja naloga opisati vseh načinov,

kako ugodno vporabiti lesne odpadke (žaganje) v najraznovrstnejše namene,* pač pa hočem navesti nekaj zgledov čemu vse nam služi lesno žaganje.

Obrti in industrije, ki predelavajo les, — od najprostejših gorske in hribovske žage, ki dela z vodno silo in ne more požgati svojih odpadkov do racijonelno urejenih velikih parnih pil, od najmanjšega mizarja v kmečki vasi do tovarne za hišno opravo — vse te obrti dobivajo pri razrezavanju hlodov, pri obdelavanju desak itd. velike množine žaganja, ki so mnogokrat za producenta in konsumenta le v nadlogo. Množine tega žaganja so mnogokrat tako velike, da jih mnogokrat ni niti mogoče hraniti, niti se ponudi prilika jih odvažati in da se zato material, ker leži na prostem, izpostavljen vsem vremenskim vplivom, ali popolnoma pokvari ali pa vsaj močno trpi.

Prevažanje žaganja zavoljo velike prostornine in tudi vsled pomanjkanja komunikacije (zveze po cestah in železnicah) mnogokrat ni mogoče in mnogi proizvajalci lesa so veseli, ako se morejo zastonj ali proti majhni odškodnini znebiti sitnega napotja od strani svojih sosedov. V neposredni bližini železnic in cesta pridobi žaganje na vrednosti, toda tudi tukaj dela primerno zapokavanje težkoče in ta produkt se vsled tega ne da tako lahko porabiti ali tako lahko prodati, kakor bi se imel prav za prav po njegovi vrednosti.

Žaganje je po svoji obliki in barvi zelo različno. Žaganje od žag je, ker delujejo pile večji del z velikimi žagami, večje, vlaknato, močno pomešano z lesenimi in skorjastimi trščicami, mnogokrat tudi vlažno in celo mokro, ker žaga obdelovaje svež les. Žaganje ki izvira iz industrij, ki les predelavajo v finejšo robo je finejše, menj

vlaknato, bolj suho in izvira od fineje nazobčanih, ožje križanih (šreganih) žag; žaganje pa, ki se dobi pri obdelavanju lesa s strugalom, je bolj ali menj močnato. Samo žaganje mehkih lesov (igla-tega drevja npr. smreke, mecesna, bora, dalje topolovo, lipovo itd.) je vlaknato in kaže podobo raztrganih lesnih vlakenc; žaganje trdih lesov (hrast, bukev, oreh itd.) je bolj ali menj grob prah, pa tudi tukaj je podoba (lik) bolj ali menj odvisna od vrste žage. Barva žaganja je različna in je pogojena od bolj ali menj bele barve lesa, od kojega izvira. Od trdega lesa je žaganje vedno bolj rjavkasto, od mahagonijevega lesa rdeče itd.

Ker je, kakor sem že omenil, oblika in velikost žaganja v prvi vrsti odvisna od kakovosti in križanja (šreganja) žag, ki se rabijo pri razžagovanju lesa in od vlažnosti lesa, zato so naravno tudi odstotne (percentualne) množine teh odpadkov zelo različne. Ti odstotki žaganja so pri silah, ki razdevajo drevesna debla v deske in rimelce večji nego pri obrtilih ki ta razžagani les še naprej obdelavajo in zato dajo glavno količino žaganja vedno pile (vodne in parne). Vsled tega mora biti ravno tem podjetjem vedno najbolj ležeče na tem, da jih kolikor se da ugodno izkoristijo in če bi se hotel kateri cenj. bralcev lotiti kake panoge predelavanja žaganja v finejše tržno blago, se mu bo v prvi vrsti obračati za žaganje na žage.

Lastni interes (korist) žagarjev govori za to, da dobivajo žaganje kolikor mogoče čisto, da dado večje kosce in lesene trščice iz njega odbrati in da ga hranijo na tak način, da ne more trpeti vsled mokrote.

Kar zadeva v obče porabo žaganja, nam stoji gotovo njihova uporaba za gorivo. Ako imamo samo majhne množine, tedaj jih lahko porabimo, ako imamo živahen ogenj iz premoga ali drva

* Kdor hoče o tem poizvedeti več, se lahko obrne s tozadevnim vprašanjem na uredništvo našega lista.

v naših navadnih pečeh, toda nenkrat se sme vložiti le po malo žaganja v peč in treba je od časa do časa z železno grebljo zrahljati kurivo, da more neobhodno potrební zrak zraven. Večjih množin žaganja pa ne moremo sežgati v navadnih pečeh, ki naj dajo večjo vročino in sicer vsled pomanjkljivega dovajanja neobhodnega zraka, zlasti na racijonelno porabo vlažnega žaganja za kurjavo niti misliti ni. Zato so vže davno izmislili posebne peči in posebne rešetke pri ognjišču, pri katerih je mogoče umno (racijonelno) izkoristiti žaganje kot kurivo. K tem splošnim mislim o žaganji hočem navesti v drugem članku več načinov špeciíjnelne uporabe žaganja v obrtne namene, n. pr. v izdelavo briketov, popirne mase za popir, lesne volne, lesnega cementa, terakotalesa, ksilita (lesnega kamenja) svetilnega plina itd.

Splošno.

Naši posli na kmetih.

(Nedeljsko premišljevanje.)

„Poštenih poslov kar ni več dobiti; plače so nerazmerno visoke, toda čim višje so plače, toliko zanikernejše je delo.“ To je tožba, ki jo slišiš vsaki dan na kmetih, pa tudi v mestih mora precej pokati. Drugače bi se nemara ne bilo ustanovilo v Londonu na Anglaškem društvo gospodinj in služkinj, ki urejuje plače, delavni čas in razne pogoje in je začelo delovati s 1. septembrom 1904. Slabe gospodinje zapisujejo v „črno knjigo“, gotovo jim ne uidejo tudi slabe služkinje. Kajti tudi o teh se toži, da je veliko slabih in ne po krivici.

Dobrih hlapcev in dekel, ki bi umevali svojo stvar je vedno menj; taki, ki bi to, kar vedo, zvesto in udano izvrševali, so še bolj redek sad; taki pa, ki bi ne iskali toliko svojega lastnega dobička, ampak bolj blagor svojega gospodarja, so pa mej vsemi naj-

bolj bela vrana. Visok nadavek pri vstopu v delo, razna darila in napitnine, zraven kolikor mogoče malo dela, veliko prostega časa in neka neomejenost nasproti gospodarjem, — to je, česar največkrat iščejo in kar zahtevajo. Zato je kmet, ki mora delati s posli dostikrat v nemali zadregi. Ako pa hoče imeti menj poslov in več dninarjev (najemnikov, tabrhajev) pride večinoma iz dežja pod kap. Kajti ti ne vedo, koliko bi zahtevali od gospodarja, ako vidijo, da je delo nujno, pa tudi v drugih časih, ko je menj dela in so dnevi kratki, niso posebno voljni popustiti v svojih zahtevah; zvestoba in udanost najemnikov pa je še mnogo manjša, nego poselska.

Da se v tej zadevi kaj spremeni na boljše, je nujno želeti, poselsko vprašanje je pereči ogenj ne samo za gospodarje, ampak tudi za posle same. Kajti mnogi posli se pokvarijo pri tej gonji za plačo in pri tej navadi na vne-marnost pri delu in življenju sploh za celo svoje življenje v bodočnosti. Ze marsikaka dekla, ki ji ni bilo pri nobeni gospodinji dosti dobro je zašla v zakonski jarem, ki jo je bolj žulil, nego dve najhujši gospodinji in ker ne zna gospodinjiti, potegne za seboj v nesrečo tudi moža in otroke. In hlapec, ki pri svojem gospodarju ni za nič, ali bo mar on kot družinski oče kaj prida? Ako zgrabi enkrat beda za vrat njega in njegove otroke, beda, ki jo je s svojo lahkomiselnostjo vsaj deloma zakrivil sam, tedaj si bo večkrat želel nazaj v one zlate čase, ko je še kot hlapec brez skrbi živel in stanoval pri svojem gospodarju.

Toda kako naj se ta stvar izpremeni? Zlo se je vže tako globoko vkoreninilo, da so mnogi vže obupali nad tem, da bi ga bilo še mogoče iztrebiti. Ti pravijo: še vedno slabše bo. Drugi zopet kličejo na pomoč tuje ljudi, a ne pomislijo, da bi morali tudi

sami pomagati in boljšati in da se tudi da.

Ako pa hočemo kako bolezen ozdraviti, moramo poznati najpreje njene vzroke. Kateri pa bi vtegnili biti vzroki poselskega vprašanja? Nekaj teh vzrokov tiči izven kmečkega ozračja, teh se hočemo danes dotakniti.

Na prvem mestu nas sreča industrijalizem. Tovarne, rudokopi in celo mnoge domače obrti odtegujejo kmetijstvu mnogo močij. Mnogi stariši pošljejo svoje otroke čim preje morejo v tovarno ali jih pa posade k kakemu rokodelstvu. Gotovi denar, ki ga precej zaslužijo, moramo seveda hišam, ki so v stiski, le privoščiti. Toda v tem oziru kmetijstvo ne more tekmo-vati z industrijjo; kmet ne more plačevati enakih plačil v gotovini. Pozneje se prigodi, da mnogi mladi ljudje ne morejo več prenašati tovarniških del, ali obrt zastane, ali stariši in otroci začno misliti na bodočnost in sklenejo, da naj se otroci, potem ko so si nekaj leti v obrtniji služili denarja, priuče gospodinjstvu in kmečkim delom. Toda po večletnem tovarniškem delu se deklica le redko priuči in privadi popolnoma gospodinjskih del in mladenič, vajen delati gotovo število ur na dan in zapraviti redno svoj prihranjen denar, se bo le težko znašel v popolnoma novo vlogo hlapca na kmetih.

Na drugem mestu moramo imenovati mesta. Najboljše deklice gredo v mesto, so mi že večkrat zatrjevale izkušene gospodinje. Ne maram služiti na kmetih, pravi, vihajoč nosek, marsikaka kmečka punčara in gre v mesto. Tam se več zasluži, delo je bolj „nobel“ in, in — marsikaka si tudi misli: tam preje najdem priliko, da pridem do moža. Mesta naraščajo, dežela pa se prazni; je-li v blagor človeštva, to je drugo vprašanje.

Na tretjem mestu bi omenil izseljevanje. Niso po navadi najslabši ljudje, ki se izselijo, posebno

kadar zapuščajo cele družine svojo rodno zemljo. Na ta način nastajajo občutne vrzeli v vrstah kmetijskih delavcev!

Obžalovanja vrednega stanja kmetijskega delavstva je v precejšnji meri kriv tudi splošni tok časa. Kar celi svet giblje, to je sebičnost. Vsak misli le nase in skuša bližnjega izrabiti v svojo korist. Mnogo imeti ali zaslužiti, da bo moči veliko uživati, to je, za čemur se vse drvi. Zato tako malo zvestobe in toliko nasladnosti mej ljudstvom. Nasladnost v veliki meri negujejo tudi javne veselice, ki jih je toliko, da se nam že gabi. Obhajajo se pet-, deset-, petnajst-, dvajset itd. letnice dogodkov, ki so mnogo menj važni, nego poštena ploha v letošnjem suhem poletju.

Odtod prihaja, da večini poslov, če tudi še toliko zaslužijo, le malo preostaja. Vse se izda za razveseljevanje in lepo obleko. Ako hočemo, da se te razmere zboljšajo morajo sodelovati cerkev in država, stariši in gospodarji. Poslednja dva posebno s tem, da dasta otrokom pravo vzgojo in družini pravi hišni red.

Toda ne smemo pozabiti, sem spada tudi to, da gospodarji dajejo sami dober zgled. Ravno tako, kakor gospodarji, imajo mnogokrat tudi posli dovolj vzroka se pritoževati. Saj se nahajajo gospodarji, ki svoje posle dobesedno izžemajo. Brezobzirno zahtevajo prenapeto delo in dajeje kolikor-moč slabo hrano, pri vsakem, tudi majhnem pogrešku neusmiljeno ro-bantijo nad podložnim, čujejo z žaljivo nezaupnostjo nad njimi, kakor bi bili sami rojeni tatovi, sebe imajo za neke višje ljudi, posle pa samo za neko vrsto delavne živine. Ali imajo taki gospodarji kako pravico pritoževati se radi pomanjkanja dobrih poslov? Nikakor ne, nasprotno pokvarijo še one, ki pridejo k njim kot dobri služabniki.

In dalje, odkod pa je prišla

ta nezanesljivost in uživanja-željnost mej nižje sloje“. Zamešana je bila od zgorej. Kakršen gospodar, tak hlapec; kakor gospodinja, tako dekla. Najpreje so v mestih pretrgali vezi pravdnosti, mnogi kmetje so mislili, da morajo posnemati meščane, in zdaj posnemajo tudi na deželi nižji višje. — Ali naj dokažem to v zgledih?

Ako v kaki hiši na kmetih gospodar in gospodinja in otroci neprestano stokajo, kako strašansko da je življenje na kmetih, kako enolično in neznosno, ali mislite, da ostane to javkanje na posle, ki vsak dan to slišijo, brez vsakega učinka?

Ako je gospodar na pol civiliziran, ki misli, da je njemu vse dovoljeno, ob enem pa hoče imeti ženo in otroke in družinčad na vrvi kot sužnje svoje samovolje, kaj mislite bo neki iz njegovega hlapca?

Gospodinja občuje dan za dnem s svojimi deklami, sama je obsedena duha napuha in govori s svojimi služkinjami najraje o obleki in o obnašanji in gospodinjstvu drugih gospodinj, k čemu bo vzgojila svoje podložne?

Odrasel kmečki fant je časih velik cepec, bahav, surov v besedi in obnašanji; doma zapoveduje bolj nego stariši, pri delu se mu kar cedi iz ust gnojnica, ki je je polno srce, zvečer si poišče družbo kvartavcev in še hujšo, kaj bo iz hlapca, ki dela dan na dan v družbi takega rokomavha? Kaj iz dekel, ki niso nikoli varne pred njim?

Torej: kakor gospod, tako hlapec. Če hočemo poboljšati, pričnimo pri samem sebi!

Kot ilustracijo svoje trditve: kakršen gospodar tak hlapec, podamo prihodnjič v podlistku sliko vzorne kmečke hiše izpod peresa narodnega pisatelja Overhaga z željo, da bi tudi pri nas vzkliklo mnogo podobnih družin.

Zavarovanje za življenje na kmetih.

„To je ona skrivnostna moč človeške družbe, da vsakdo, pomagajoč drugim tudi sebi pomaga.“

V večji sobani gostilne „Pri plugu“ je bil sinoči zelo živahen razgovor. Poleg raznih znanih obrazov smo opazili mej kmeti gosposko oblečenega človeka, ki se je dal nazivati za nadzornika. Pa ne smete misliti, da je bil to kak cestni ali šolski ali posojilniški ali davčni nadzornik, ne — bil je zavarovalniški nadzornik.

Pri mojem vstopu je nadzornik ravno pripovedoval: „Pred kratkim sem našel mater s kopico majhnih otrok jokajočo na grobu prerano zamrlega očeta. Vdova in sirote so izgubile svojega rednika“. — „Ta slučaj je posebno žalosten, so pripovedovali okoli stoječi vašcanje s sočutjem, premoženja ranji ni zapustil in mati ne more prerediti otrok sama!“ „Da, da“, sem odgovoril jaz, „zelo žalostno je, da ni mož še za življenja poskrbel zato, da bi za čas sile naložil svojim ostalim kak novčič“.

Eden izmed njih pa me zavrne: „Odkod pa naj bi bil mož vzel premoženje, da bi ga bil založil? Ne on, ne žena nista imela kaj prida dote. Oba sta sicer pridno delala in bila varčna; toda predno sta si domačijo lepo uredila, otroke prerediti in si nakupila še za nekaj rjuh veliko zemlje, sta morala prebiti dobro garati.“

Na to jaz: „Prav gotovo bi bil mogel mož zapustiti nekaj malega gotovine. Ako bi bil od svojega 25. ali 30. leta vsako četrtletje le 4—6 kronic vplačal v kako zavarovalnico za življenje, bi dobili sedaj njegovi zaostali 1000 K gotovega denarja. To bi bilo bolje, kot da je prikupoval eno njivo več. Po navadi morajo vdove in sirote vendarle zopet odprodati posamezna zemljišča, da plačajo svoj dolg.“

„In kako blagodejno je pri smrti družinskega očeta malo gotovine? Z mirno dušo gleda lahko vsaki trenutek smrti v oči, ako je zavarovan za življenje; saj ga navdaja sladka zavest, da ima poskrbljeno za svojce tudi še preko groba.“

„Ako se zavarujemo za življenje, s tem sicer ne moremo podaljšati življenskega obroka, ki nam ga je odločila Božja Previdnost, pač pa podaljšamo svojo skrb za domače, da jih pri prezgodnji smrti obvarujemo najbridkejše bede. A tudi svoje lastno življenje podaljšamo nekako na ta način, kajti misel, da moremo vsaki čas košćeni ženi gledati mirno v obličje, krepi dušo in telo.“

„Zavarovanje za življenje ima pe še tudi druge lepe cilje: preskrbi zavarovancu samemu brezskrbno starost, ali daje otrokom za določeno starost toliko potrebnih sredstev na roko, da se morejo izučiti ali pričeti kako obrt ali službi hćeram za doto. Nadaljni dobiček je tudi to, da ima zavarovan gospodar več kredita. Ako potrebuje posojila, mu ga bo posojilnica rajše dovolila in lažje bo dobil poroka, kot nezavarovan.“

Na ta govor nadzornikov se oglasi kmet Šrakar: „Če sem zavarovan proti požaru in toči in za živino, sem pač vse storil, kar je previden gospodar dolžan storiti. Zavarovanje za življenje je pač dobro za uradnike in druge ljudi te baže, za nas kmete pa ni. Jaz sem mlad, zdrav in krepak, čemu že danes misliti na smrt? Ko odrastejo moji otroci, se bodo že tudi sami prerili skozi svet. Moj oče tudi ni bil zavarovan in vendar smo vsi njegovi otroci postali veliki in smo tudi precej dosegli. Poleg tega je ta zavarovalnina tudi prav siten izdatek, katerih je že tako preveč in če umrjem, posestvo itak pustim za seboj.“

K tej opombi pojasni nadzornik: „Za uradnike in trgovce je

zavarovanje res zelo primerna narava in veliko se jih je že poslužilo. Vendar pa imamo tudi mej slovenskimi kmeti že veliko zavarovanih. Ti so si mislili: Če umrjem, posestvo sicer ostane, toda smrt me lahko zaloti ravno ob kaki prav slabi letini ali o vojskinem času ali ob kaki drugi nesreči in kaj ob takem času pomeni gotov denar, to ve povedati le oni, ki je kaj podobnega vže doživel. Gotov denar ima v takih slučajih trikratno vrednost! Pa recimo tudi, da smrt ne nareja nikakih zmešnjav v družini s prezgodnjim obiskom, je gotov denar iz zavarovanja vendar-le vrlo dobro došel. Sina, ki prevzame gospodarstvo potem ne potro mnogokrat velika izplačila starišem in sestram, ravnatoko sestre in stara mati niso odvisni in oškodovani od sina. Koliko preprirov in krega, koliko kletvine in tožba, koliko solza in maternih vzdihov nad nehvaležnim sinom bi bilo menj, ako bi dobil sin ob povzetji domačije gotovo zavarovalnino v roko, da izplača svojim izgovorjene deleže.“

„Seveda stane zavarovanje denarja in ako bi imel človek od Boga zagotovilo, da bo živel 80 let, bi storil bolje, ko bi si prihranil premije. Toda kdo ima to garancijo, kdo jo more dati? Kdo more danes reči: Jaz sem zdrav in krepak, še nikdar nisem bil bolan, oče in mati, ded in babica, vsi so dočakali visoko starost, ta zato še ne sme za gotovo računati na to, da učaka jutrajšnje zore. Vse te ugodne okolnosti imajo samo to vrednost, da zavarovalnica rada napravi s teboj zavarovalno pogodbo, dočim bi je v nasprotnem slučaju morda ne hotela.“

„Ravno zato, ker si zdrav in mlad, se zavaruj! Že jutri si lahko bolan mož, ki bi morda rad poskrbel za svojo družino z zavarovanjem! toda nobena solidna zavarovalnica te ne bo več hotela.“

Obćinski tajnik se oglasi in meni, da se da na drug način

ravno to doseči. Treba le redno nalagati ravno toliko denarja v hranilnico.

„Prav dobro, to le storite“, odvrne nadzornik. „Nalaganje denarja v hranilnico je gotovo hvalevredno, toda treba je to delati redno in dolgo, dolgo časa predno se nabere kaka glavnica. Kdor misli, da si z vlaganjem v hranilnico zagotovi kapital na enak način kot zavarovanjem, se moti; prvič se namreč brez sile težko pripravi do rednega varčevanja, drugič pa tudi sploh ni mogoče taistega doseči, kar se doseže z zavarovanjem. Marsikdo upa, da polagoma prihrani toliko, da bo mogel ob smrti zapustiti svojcem nekoliko premoženja. Kdor v resnici redno nalaga v hranilnico, zamore vendar-le samo toliko časa varčevati, dokler živi. Kaj pa če smrt nastopi preje, kot jo je pričakoval? Tedaj si je še malo prihranil. Če se je pa zavaroval, dobi družina na vsak način zavarovano vsoto, naj je vplačeval že dolgo ali pa prav malo časa. Zavarovan je tedaj za vse slućaje.“

Kakor znano, varčevati tudi ni posebno lahko, posebno ako človek nima veliko dohodkov in marsikdo začne, pa v kratkem vse skupaj pusti, ker mu je v trenutku težavno, položiti novčič na stran. Pri zavarovanju je drugače, tukaj moraš premijo plačati, dal si se vpisati, rekel bi v prisilno hranilnico.

Skušnjav, hranilne vloge zopet vzdigniti, je zelo veliko. Kolikokrat primanjkuje denarja!? Takoj se vzame iz hranilnice s trdnim sklepom, vlogo v najkrajšem času zopet izpopolniti. A većinoma ostane pri sklepu.

Iz rećenega sledi, da so zavarovalnice tudi nekake hranilnice, ki pa imajo nasproti navadnim hranilnicam sledeće prednosti:

1. Zavarovanec je prisiljen redno vplačevati.

2. Vlog ni mogoće za katerikoli poljubni namen vzeti nazaj.

3. Zavarovanec, oziroma njegovi dediči dobijo že naprej določeno glavnicu izplačano, če bi zavarovanec umrl tudi precej po vplačani prvi premiji. Končni razgovor in posledice njegove si prihranimo za prihodnjic.

Kako spremeniti goščavo v plodosen travnik ali dober pašnik?

Ne samo jeden ali dvakrat, ne deset nego že po stokrat slišala se je po naših krajih tožba o „slabih časih“, kateri v resnici stiskajo dandanes ubozega kmeta. Veliki in vedno rasteči stroški ob vseh straneh, zraven pa dohodki pičli, ob slabih letinah pa naravnost ubogi, to tlači kmeta in ga spravlja v dolgove in odtod ob — kmetijo. Kako vendar temu trpinu, ki je v svojem stanu pravi steber države, kako mu pomagati?

To vprašanje, prizadevalo je že mnogim učenim glavam preglavico. Svetovalo se je marsikaj, ali žalibog da z samimi sveti je le malo kaj storjenega. Narveč se je pač povdarjalo, naj bi naš kmet proti vedno rastočim stroškom si iskal pomoči v zboljšanju dohodkov, kar naj bi se zgodilo v tako imenovanem napredku. Naj si zboljša živinorejo, vinograde, travnike, gozde itd. da mu bodo dajali več dohodkov. Res je to pametna misel, ali moj Bog, ako pa je došla prepozno, kakor slabemu bolniku zdravilo, kateremu je — predrago! Napredek je res lepa beseda, polna upov, ali kaj pomaga, ker je večinoma združena z več ali manj debelimi stroški. Ker pa teh bori kmetič v svojej revščini ne more prevzeti, zato ni čuda tudi, da si s tem sredstvom ne more pomagati.

Vendar v tolažbo mu povemo še nekaj, kar ga bode morda oju-načilo. Napredovati mu je dandanes v resnici treba, to pa naj stori vsaj v toliko, kolikor mu dopuščajo njegove skromne moči, da se s tem s stroški ne bode preobložil. To mu hočem polagoma

pokazati v člankih zadevajočih sredstva, po katerih si more on sam z svojimi močmi in dobro voljo marsikdaj kaj prenameniti in popraviti v svojem gospodarstvu, po pregovoru: Pomagaj se sam in Bog ti bode pomagal!

Za danes se omejimo na zgorajšni naslov: „Kako spremeniti goščavo v plodonosni travnik ali pašnik?“

Žalibog vidimo po našej domovini še marsikje na lepih prostorih in ugodnih legah kraje zaraščene z malo ali ničvredno goščavo. Navadno je goščava jelševa, brezova ali enakih vrst. Vmes pa je vsa preprežena z praprotjo, trnjem, srobotom in enako sodrgo. Razume se, da v takšnej goščavi ne more pridno rasti trava in če bi tudi še vzrasla, ne more živina do nje, da bi jo popasla. Skratka, takšen kraj je skoraj popolnoma brez koristi za kmeta, dasiravno mora on plačevati i od njega davek in stroške ob spremembi posestva.

Ako hočemo to zemljo spremeniti v rodovitno, treba nam najprej premisliti, kaj hočemo ondi napraviti, njivo, travnik ali čeden pašnik? Bodi si že jedno ali drugo, najprej nam je treba vso goščo čedno posekati, jo porazložiti po tleh in kadar je suha, sežgati. S tem se še precej korenin uniči, da ima gošča manj moči spet rasti, ob enem pa se zemlja s pepelom pognoji. Nato je dobro zemljo prekopati, kjer še lahko vsejemo kakšno seme, katero se ob tem času naseja. Tudi krompir rad obroditi na takšnih pogoriščih, seveda ako ga je vsled korenin mogoče okopavati.

To velja za prvo leto. V drugem spomladi pa za rana se lotimo zopet dela. Ako hočemo imeti njivo, gremo s krampi in zemljo za oranje potrebno globoko prekopljemo, med tem porujemo vse korenine in jih odstranimo. Ob enem se iztrga kamenje in skalovje, da se more pozneje onde orati. Ako pa

je skalovje premočno in ne štrli naravnost na vrh, pa ni pomočkov ali časa ga izstreliti ali izkopati, naj se pa raje navozi nanjo rodne prsti. Sedaj se zemlja tudi dobro pognoji, gnoj pa z motiko podkoplje v zemljo, med tem se pa drnovje in grude na drobno razsekajo. Dobro je tudi letos ondi nasaditi kak okopavni sadež, da se ž njega pletvijo in okopavanjem zemlja še bolj očisti in razdrobi. Tako bode nastala kmalo rodovitna njiva, ker gošče smo se kmalo in lahko znebili, ali ostane nam še jeden sitnež, kateri nas bode še leta in leta nadlegoval na njivi in to je čez vse usiljiva — praprot. Čim bolj bomo mi njivo gnojili, tembolj se bode ona ponašala med setvijo. Narbolje zadenemo, ako ji pri kopanju in oranju sledimo za koreninami ter jih čedno izpulimo. Isto velja tudi o ostrogi in trnju.

Veliko manje dela pa je že, ako hočemo zemljišče spremeniti v travnik ali dober pašnik. V prvem letu se dela kakor za njivo, tudi se lahko kaj vseje, v drugej spomladi pa se korenine gošče in praproti s krampom čedno izrujejo in odstranijo, da postanejo gladka tla. Zatem se ondi naseja ali detelje in travnega semena, če tega ni pri rokah, pa kar navadnega senenega drobirja. Samo to je paziti, da se tak drobir shranjuje in rabi le od sena, katero je vzraslo na čednem travniku, da ni mu morda primešan plevel, kateri se bi tukaj v novej zemlji še bolje ponašal. Glede praproti pa velja, da se travnik kakor tudi pašnik vsako leto gotovo pokosita meseca junija, kadar je praprot narbolj v rasti. S tem jo nargotoveje uničimo. Ako je morda še na jesen zopet pognala, ne zamudimo jo še enkrat porezati. Ako to ponavljamo le par let, pa bode ta škodljivec popolnoma ugnan.

Ako je naša nova zemlja nerodovitna, da ne more rasti trava, pomagamo ji z raznim gnojenjem. Priporočali bi kmetu razna umetna

gnojila, ali poznavši njega revščino, v kateri mu marsikdaj še za sol manjka drobiža, mu tega sredstva ne moremo nasvetovati.

(Konec pride.)

Razglas

o oddaji simodolskih plemenskih krav dražbenim potom.

V četrtek, 3. novembra t. l. (t. j. 2. dan po Vseh svetih) dopoldne ob pol 11. uri prodaja podpisana družba potom javne dražbe na dvorišču podkovske šole v v Ljubljani, na Poljanah,

10 simodolskih plemenskih krav.

Na prodaj postavljene krave so kmetske reje, so mlade, imajo pri sebi teleta ali pa imajo storiti prihodnje dni. Družbo stanejo povprečno po 500 K. Pod to ceno se ne prodajo.

Dražbe se smejo udeležiti le družbeni udje. Kupnino je takoj poravnati in kupljeno žival precej prevzeti. Po prodaji družba ne bo imela nikake obveznosti več za oddano žival.

Pripomnja: Isti dan, t. j. 3. novembra t. l. dopoldne ob 9. uri bo c. kr. deželna vlada oddajala na Bavarskem dvoru v Ljubljani po kmetijski družbi iz državne podpore nakupljene žlahtne simodolske bike. Podpisana družba vabi živinorejce, naj pridejo pogledat te enoletne bike, ki stanejo po 720 K. Pripomniti je, da so ti biki že oddani. Videti bo tudi 5 brejih simodolskih junic, ki jih je družba kupila po naročilu za nekatere zgledne živinorejce in ki stanejo po 800 do 900 kron.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Toča v oktobru.

V Zagrebu je padala dne 12. oktobra 1904 — toča, debela, kot koruzna zrna; zapala je na dva prsta debelo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 36: (J. M. v L.) V drevesnici mi dela veliko škodo velika miš

in navadna miš. Vsakih je velika množina. Prosim, na kak način bi se najlažje in najhitreje pokončale. V pasti se mi nočejo loviti. Ali je morda kak strup za to, ki bi se primešal kaki jedi ali žitu?

Odgovor 36: Vsem kmetovalcem je dobro znana škoda, ki jo napravlja miš na polji, zato se ne čudimo prav nič Vašim pritožbam. Prava mišja leta, res da niso ravno pogostna; toda kadar pridejo, tedaj so prava šiba Božja. Tedaj je polje kakor goba prevrtano od miši. Mnogi travniki so popolnoma preriti in travi spodjedene vse korenine. Na polji napadajo miši tudi poljske sadeže. Veliko škodo trpi žito, posebno mlado časih miši popolnoma uničijo. Ravno tako škodujejo miši deteljščem v jeseni in po zimi, pa tudi krompir rade napadajo bodisi ko je še na njivi ali pa pozneje v podsignicah. Da je miš tudi v drevesnicah, posebno na sejalnih gredah in na oddelkih z majhnimi sadikami silno nevšečen gost, tega nas tudi uči stara, neprijetna skušnja.

Kot orožje v boju zoper poljske miši nam služijo sledeča sredstva. Najkoristnejše sredstvo je pokladanje strupa na polji. V prejšnjih časih so rabili v ta namen fosfor. S pomočjo moke so narejali fosforne kroglice in fosforno testo. Kroglice ali v redko testo pomočene slamnate bilke so vtikali v mišje luknje na polji. Dandanes rabijo najbolj strihninovo pšenico ali pa saharinovo-strihninasti oves. Pšenična ali ovsena zrna, ki so olupljena, s saharinom namešana in s strihninom zastrupljena (dobijo se pri Wasmuth & Co, Ottensen-Hamburg. Druga trdka nam ni znana, a gotovo se dobi ta strup v Avstriji.) se nasujejo s posebno pripravo tako globoko v mišje luknje, da koristne živali ne morejo zraven, da bi bile v nevarnosti zastrupiti se; priprava za pokladanje stane ca 3 K. Stroški pokladanja strupa znašajo z delom vred za 1 ha ca 1 K do 1 1/2 K. V novjšem času so poskušali za pokončavanje miši tudi Löfflerjev mišji bacil. Ta bacil povzroči mišji tifus ali legar, kužno, smrtonosno bolezen miši. Kosci kruha namazani s temi bacili se polagajo v mišje luknje. Ker se to sredstvo preskušava že celo vrsto let, zato moremo o njem izreči že precej odločno sodbo. Na eni strani imamo celo vrsto poskusov, ki pripisujejo temu sredstvu odločen vspeh. Na drugi strani se zopet čujejo pritožbe, da ni bilo od Löffler-jevega bacila pričakovanega vspeha. Treba je pa pomniti, da se pri rabi tega sredstva ne sme delati

nobenih napak; treba rabiti bacil kot likor se da svež in varovati ga je treba pred svetlobo. Tako pravijo Löfflerjevi pristaši. Vendar pa zamoremo odločno trditi, da ta bacil nima do vseh poljskih miši moči. Razlagati si tega ne vemo. Toda na podlagi natančnejih opazovanj so vendarle učenjaki izrekli sodbo: v mnogih krajih so poljske miši neobčutljive za legarjev bacil. Tudi so večkrat vjete miši z zastrupljenim kruhom že opitali, ne da bi bile zbolele. Sicer pa bo učila bodočnost, čemu najdemo prednost: Löfflerjevemu bacilu ali pa kemičnim otrovom, ki delujejo brezpogojno.

Tudi mehanično pobijanje miši na polji je uvaževanja vredno. Kjer so se miši močno zaplodile jih na polji lahko uničimo silne množine. To delo lahko opravijo slabe ženske in šolski otroci. Poroča se nam, da so na večjih posestvih v enem samem dnevu pobili do 10.000 miši. Tako je n. pr. na nekem 35 oralov velikem deteljšču, ki so ga miši uničile, uničilo 7 žensk v 2 1/2 dnevih za plugom celih 18.832 miši. Priporočajo tudi njive, na katerih ni rastlin obdelati z valarjem ali še bolje z bodečim valjcem, s katerim se stare, oziroma nasadi mnogo miši.

Priporočajo se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

I ali dva mlekarska učenca

sprejme večja mlekarska Zadruga.

Pojasnila daje „Zadružna Zveza“.

206 20—19

Vsaka rodbina

naj bi v svoj prid rabila le

Kathreinerjevo
Kneippovo sladno kavo

kot primes vsakdanji kavni pijači.

Kmetovalci rešite svojo živino mehčine in krhkosti kosti,

kar je po mnenju živinozdravnikov neizogibno, ker ima letos krma premalo rudninskih snovi s tem, da ji redno privedate

Barthel-novo klajno apno.

Nekaj dek vsaki dan v preprečenju koristi več, kot ravno toliko kil, če se je bolezen že pojavila. Potrebuje se za pol leta za eno kravo 6—7 kg, za 1 svinjo 3—4 kg. Poduk o klajnem apnu in o boleznih zastoj.

Stroški mali!

Korist tisočkratna!

Svari se pred posnemanji pod imenom redilno apno, klajna kosečna moka itd. Zahtevajte povsod izrecno samo-le kot najstarejše, najpriznanejše in najboljše

Barthel-novo klajno apno.

Dobi se pri

12—2

„Gospodarski zvezi“ v Ljubljani.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

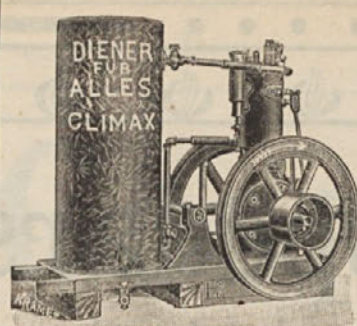
prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

210 24-19

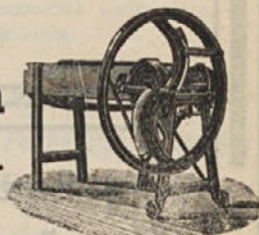
Amerikanski motor na bencin

najposobnejši motor za kmetijo in rokodelce, ker je jednostaven in zanesljiv ter malo stane, kar se pri nobenem drugem motorju ne doseže.

Več motorjev od nas že tekó pri poljedelcih, koji so nam za iste prav hvaležni, ker z njim mlati, rezanco reže, drva žaga in sploh opravi vsako delo za majhen denar.

Najboljše poljedelske stroje, kakor:

mlatilnice, slamoreznice, gepeljne, čistilnice, mline in preše za sadje in grozdje itd.

Železo, traverze, železniške šine, cement, štorje za strop in vso potrebščino za stavbe, okov in orodje ter pozlačene nagrobne križe se dobé najceneje pri

224 x—6

Karol Kavšeka nasled.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga poljedelj. strojev
Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

➡ Nad 360.000 v rabi!

Nad 600 prvih odlikovanj! ➡

218 12—11

Delniška družba Alfa-Separator

Zaloga za južne dežele:

== v Gradcu, Annenstrasse 26. ==

Prosim berite!

Prosim berite!

Radovoljno Vam potrdim, da so od Vaše cenjene tvrdke za našo mlekarno postavljeni stroji, in mlekarske oprave sploh najboljše kakovosti in nas v vsaki svrhi popolnoma zadovoljujejo. Z opravičenim ponosom se zato lahko sklicujete na tukajšno mlekarsko opravo, katera se gotovo lahko prišteva k najmodernejšim delovršbam.

Spoštovanjem

Deželna mlekarina in šola za sirarstvo

v Kromerizu, Moravsko.

Kromeriz, dne 20. maja 1903.

Anton Eiska, l. r. ravnatelj.

Popolne oprave za mlekarne na roko

in na silo: Aparate in posode.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, Gradišče št. 1

(uhod: Kongresni trg št. 16)

preskrbuje za svoje člane

nakup vseh gospodarskih potrebščin, posebno pa umetnih gnojil: Tomaževe žindre, kalijeve soli, solitra, superfosfatov itd., modre galice, žvepla, krme, koruzne moke, otrobov itd., semen, živine, strojev, orodja itd.;

nakup vseh gospodinjskih potrebščin;

prodajo vsakovrstnih kmetijskih pridelkov in izdelkov.

➡ **Zaloga Barthel-ovega klajnega apna, oddaja se od 5 kg. naprej.** ➡

Pomoč pri pomanjkanju krme! Stroji za pripravo krme!

Stroji za rezanico na patent. valjčkih z mazljivimi tečaji lahko za goniti, kar prihrani 40% moči.

Reznica za repo in krompir,

Mlini za drobljenje in mečkanje,

Parnica za živinsko klajo,

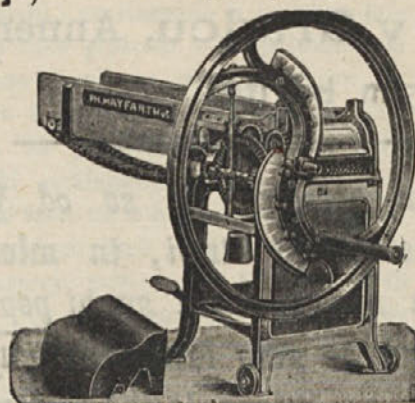
Prenesljive štedilne peči s kotlom z emajliranimi ali neemajliranimi vložnimi kotli, stoječe ali za prevožno, za kuhanje in parjenje živinske klaje, krompirja za različno poljedelsko in domačo porabo itd., potem

Stroj za kuruzo roškati,

Mlini za čiščenje žita,

Čistilni stroji trijerji

Stiskalnice za seno in slamo,

Stroji za mlatiti, viteli, jekleni plugi, valarji in brane.

Najboljši stroji za sejati „AGRICOLA“

(zistem s premakljivim kolesom) jako priročni, brez spremenjalnih koles za vsako seme, za v goro in dolino.

Samotvorne patentovane brizgalnice za pokončavanje grenkulje, na drevju in hmelju, škodljivcev, peronospore itd.

Vse te stroje izdeluje po naj-novejši odlikovani napravi

Ph. Mayfarth & Comp.

tovarne za poljedelske stroje, livarne železa in fužine na par

DUNAJ, II./1. Taborstrasse št. 71.

17 24-4

Obširni katalogi brezplačno. — Zastopniki in prodajalci se iščejo.